

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ה

פרשת אמור

אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו:

פירוש יאמר אל הכהנים כלם שהם בני אהרן, כלומר שיקראם בשם בני אהרן. כן מלאנו במקומות רבים בכתוב יקראום בני אהרן, בדרך כלל, להודיע שלא צננו לך יטמא בעמיו לשון יחיד? גם מלת בעמיו לריבה ביאור. והטעם דברא מוכי אהרן וכאשר ידעו שהמה יולאי חלצו של אהרן המקודש בהכרת גם המה ישימו על לבם לבלתי חלל שם קדשו בעמאותם בעמאם את שם נפש אהרן בעובדותיהם הלך הזהיר למשה שיאמר לכהנים כלם שהם בני אהרן הקדוש ולכן לא יחללוהו ובעשיהם לא יהיה נטמא וזכר אהרן הקדוש בקבר. וזה שאמר לנפש לא יטמא בעמיו רצונו אמור להם הזהירו שלא יטמא אהרן הנזכר בשביל נפש בעמיו מיוולאי זרעו שנטמא כי יחטא עומאם אליו. ד"א אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם. לפי (א) שגדול הדור נשא בעמיו יקשוט עלמו מחילה ואחר כך יקשוט אחריהם. ושופט כל הארץ כאשר יעשה משפט בקרוביו על פני כל העם יכבד וממנו יראו וכן יעשו. לכך הזהיר למשה שיאמר מחילה ויזהר אל הכהנים בני אהרן אליעזר ואיתמר. ואחר כך ואמרת אליהם יזהר אל כל הכהנים כי גם המה יקחו מוסר ויקיימו את דבריו. אולם מה שקשה לנו לבד בפירוש הזהות אמרו אמור ואמרת שתי פעמים וכן דברי רש"י אמור ואמרת להזהיר גדולים וכו'. ולא הוקשה לנו ברוב המקומות שאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם גם תמיד כתוב וידבר ה' אל משה לאמר? הטעם כי כשר הדבר כאשר יביא שתי לשונות דבור ואמירה שיהיה פירושם לפי שישאל יקבלו עול מלאת והאיסורים ברוב לב ויהיה להם הדבור קשה אם לא יערב עמו ויוסיף אמירה רכה לפייסם בדברים אך שתי אמירות סכופות ניתנו לידרוש:

א. מלאכת מחשבת . פרק כא' פסוק א':

1. פרשנו מצלה כמה שאלות בראשית דבריו, התוכף למנותן ולהספירן?
2. מה הן תשובותיו לכף זה?
3. איך הוא מפרש: "לנפש לא יטמא בעמיו" ומהו חידושו כאן?
4. בקטע השני: "דבר אחר" מצלה פרשנו תשובה שונה מן הקודמת, מהי?
5. מהי תשובתו לקושי de ימאוס בעמיות פשר "אחר" כאן?

* * *

ב. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק כב' פסוק יב': (יב) ומן המקדש לא יצא. בשביל

המת³⁷. ולא יחלל את מקדש אלהיו.
שיראה³⁸ שהוא מחשיב יותר כבוד המת
מכבוד המקדש והקדש שנתנה לו³⁹.

37. מהשוואה עם לשון רבינו בפסוק ד (כדי לכבד המתים) נראה שכוונתו כאן להיטמא למת, ולא לאיסור המוחלט של יציאה מבית המקדש (כי אז יכול היה לתת דוגמאות אחרות

38. בזה שנטמא (אפילו לאחד משבעת הקרובים) ובמילא אינו יכול לעבוד במקדש. 39. רבינו פירש שילקרובים התיר להטמא כי כבודם הוא כבודו (פסוק ד בענין כהן הדיוט). נשאלת אפוא, השאלה כמה שונה הכהן הגדול מאחיו שכבודם אינו כבודו. ונראה לפרש בשיטת רבינו כי כהן הדיוט וכהן גדול הם אמנם שני דינים שונים זה מזה. עיקר דינו של כהן הדיוט הוא בבחינת יורו משפטך ליעקב" כפי שביאר רבינו בפסוק ד, ולכן הדאגה היא לכבודו הוא כי 'היכי דלשתמען

אמור

דיין רבינו לכתוב 'שניתנה לו' כתרגום לשון הכתוב "מקדש אלקיו" (ולא 'מקדש ה'), כלומר המקדש אשר עליו דוקא הוטלה המשימה לכבדו ולשמרו - לא מדין 'בעל בעמיו' כי אם מדין 'כבוד המקדש וקדשיו'. ניצויין כי בעצם הבנת הפסוק קרובה דעתו של רבינו לזו של הבה"ג (ובעקבותיו הרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות) שפסקונו הוא לא תעשה, לעומת דעתו של הרמב"ם (ספר המצוות לא תעשה קע"ה) שזהו שלילה.

ממילא יוצא שאם הפעולה הנעשית על ידו (טומאה לקרובים) יכולה להיחשב לכבודו הוא, הרי שאין לזה כל מניעה. לא כן כהן גדול המיצג בעיקר דין אחר, והוא "שימו קטורה באפך וכליל על מזבחך", אשר על זה דוקא הוא מופקד. לכן כל פגיעה בכבוד המקדש אף פעם לא תוכל להיחשב ככבודו הוא, כי לא בכבודו עסקינן כי אם בכבוד המקדש. גם אם כבוד המת הוא כבודו, עדיין יש פגיעה באשר כבודו הוקדם לכבוד המקדש, ולכן אסור.

אמור

1. מהו חידושו קטע הראשון?
2. פרשנו אמחין בין אהיטמא לבין לצוות, התוכל להספיר הקדש זה באופן רציוני?
3. קטע השני אמחין פרשנו מהקדש הצקרוני בין כהן הדיוט לבין כהן גדול, מהי בדיוק הפחתה ומה האסקנא האמצית והרציונית מכך?
4. מה ההקדש בין "כבודו" לבין "כבוד המקדש" לפי זה?
5. מה פירושו "שפסקונו הוא לא תעשה"?

* * *

ג. רש"ר הירש.
 פרק כב' פסוק יב':

אשר ייני הוא מעמד הנשמה בהלכות תרומה. הייל פירו. ק-ביתו זו אשתו (יומא ב ע"א); ואילו בנימ דם אבני הבניין של הבית (ראה פי ראשית עמ' קט), המגלמים את עיקר תכליתו. בעין זו אנו מוצאים גם בהלכות תרומה: האשה גלמת תמיד את ארופין של הבית; והיא מייצגת עמי זה גם לאחר מות צעלה - כאם או כסבתא של דע בעלה. כך נעשית בת ישראל לבהמה ובה כהן עשית ישראלית; במעמד תייה היא תקיים את תפקיד בית - את תפקיד הכהן או את תפקיד הישראל. כל התקדוש מתברר עלול להתחלל מחבור: הקדושה יתורה של מעמד חזי האשה - מבחינת מילוי תפקיד בית הכהן - נזכרת בארבע הכושר והזכות היבשה לבתן ולאכול בתרומה; משנבעלת לטפול ה, נספלה לכהונה ולתרומה. אולם גם בת כהן נפלה ממעלתה שומרת בדבר אחד על האומי מקורי של כוונתה: אם אכלה תרומה בשוגג אין היא משלמת קרן וחומש כזין זה, אלא היא חייבת לקרן בלבד; מבחינה זו הרי דינה כזין בת כהן מנישאת לישראל (עי' תרומות פ"ז משנה ג); ולמה זו מוכירה לה את ייעוד הבהונת - שהיה לה אבד תימנה.

אולם הלכה זאת מטביעה את חרומה על כל דיני תרומה: רק האוכל תרומה בשוגג חייב לשלם קרן וחומש; תשלומים אלה חוזרים ונעשים תרומה; ועטרת הקודש שנתחלל חוזרת עלידי כך ליושנה. כנגד זה האוכל תרומה במזיד, איננו חייב להחזיר את הקודש; אין הקודש תובע ממנו דבר; אולם דין ודברים לו עם הכהן - כמי שפגע ברכוש חולין של חבירו. ואילו המזיק תרומה בשוגג דינו כזין מזיק הקדש. מדאורייתא, המזיק את ההקדש פטור מדיני אדם; אין דין ואין דיין עלי אדמות, שיעניש על חורבן המקדש וקדשיו! הקב"ה בכבודו ובעצמו יגן על מקדשו; הוא יראה וידרוש ויפקוד על הפושע; הוא לא ייפה את כוחו של אדם להעניש, ואף לתבוע תשלום. הרי זה מעיד כמאה עדים על האופי האלוהי של קדשי ישראל; אין הם זקוקים להגנת בשר ודם!

אמור

1. על מה פסוק בונה פרשנו את דבריו כאן?
2. מהי הגדרתו ל"בית" ול"בנין" ומה זה מתבטא הלכה למצעה?
3. התוכל להסביר בדיוק את מצודה של האשה ביחס לכהונה ולכויותיה, הן הבת והן הנישאת לכהן?
4. מה ההבדל העקרוני והמצעי בין שתיהן?
5. התוכל לתת הנמקה רציונית לכך?
6. מה ההבדל בין אוכל תרומה במזיד לבין אוכל בשוגג ולמה?
7. "הקפ"ה יראה, ידרוש ויפקוד", מה חומר כל כך בצנין ומה זה מתבטא אם אנו לא מצניטים אותו?
8. "קדשי ישראל - אין הם לקוקים להאנת פטר ודמ", מהי כוונתו ומה הרציון בכך?

* * *

ד. רמב"ן.

פרק כג' פסוק ז':

(ז) כל מלאכת עבודה. אפי' המלאכות החשובות לכם, עבודה וצורך שיש חסרון כים בבטלה שלהן. כגון דבר האבד. כך הבנתי מתי"כ⁷¹ דקתני יכול אף חולו של מועד יהא אסור במלאכת עבודה * וכו', לשון רש"י. ואיננו נכון כלל. כי מה טעם שיאמר הכתוב לא תעשה מלאכת דבר האבד ויבאו שאר המלאכות מק"ו, וא"כ ראוי שיאמר אף בשבת כן * ועוד שא"כ הרי חולו של מועד רמזו בתורה, שמותר בדבר האבד, והם אמרו * לא מסרה הכתוב אלא לחכמים. שאין בתורה רמז איזו מלאכה מותרת ואיזו מלאכה אסורה. ולשון עבודה * כולל הוא כל המלאכות והשמושים; עובד אדמתו ישבע לחם⁷², ועבדך שש שנים⁷³, ועבדת את איביך⁷⁴, ואינו משמש בשום מקום בדבר האבד בלבד, שאם לא תעשה היום לא תעשה למחר. אבל פ"י מלאכת עבודה, כל מלאכה שאינה לצורך אוכל נפש * כענין שנאמר ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך⁷⁵, ובכל עבודה בשדה⁷⁶, ונעבדתם⁷⁷ ונזרעתם. וקין היה עובד אדמה⁷⁸, ומלאכה שהיא באוכל נפש היא מלאכת הנאה לא מלאכת עבודה. וזה מתבאר בתורה, כי בחג המצות שאמר תחלה: כל מלאכה לא יעשה בהם⁷⁹, הוצרך לפרש אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. ובשאר כל ימים טובים יקצר ויאמר: כל מלאכת עבודה לא תעשו⁸⁰. לאסור כל מלאכה שאינה אוכל נפש ולהודיע שאוכל נפש מותר בהן. ולא יאמר הכתוב לעולם באחד מכל שאר ימים טובים כל מלאכה ולא יפרש בהם היתר אוכל נפש, כי מלאכת עבודה ילמד על זה. אבל בפרשת כל הבכור בחג המצות אמר: וביום השביעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה⁸¹. והטעם מפני שכבר התיר בו בפירוש אוכל נפש ולא הוצרך לאמר בו כל מלאכת עבודה. והזכיר מלאכה סתם. ולא אמר כל מלאכה כמו שנאמר בשבת⁸² ויום הכפורים⁸³ הכונה⁸⁴ לא תעשה מלאכה אשר הותרתיך עליה. וכתב רבי חננאל⁸⁵ כל מלאכת עבודה, מגיד שאינו מתיר אלא במלאכת אוכל נפש כדכתיב בענין הזה במקום אחר, וביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם⁸⁶, ומפני שמזכיר שם כל מלאכה הוצרך לפרש אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. פירוש מלאכת עבודה מלאכה המשתמרת לעבודת קנין. כגון זריעה וקצירה וחפירה וכיוצא בהם. אבל אוכל נפש אינה מלאכת עבודה, זה לשונו.

אלות

1. קרא את הפסוק ותנסה להביאו לפי פשוטו?
2. פרשנו מ633 את רש"י וחולף עלינו, מה בדיוק לומר רש"י כאן ולמה פרשנו אינו מסכים צמו?
3. איך צנין מלאכה בחולף קשור לכל זה?
4. הויכוח הוא בצמט בהגדרת המושגים: "עבודה, מלאכה", מה הן הדעות המנוגדות בהן?
5. מהי ההגדרה של "אוכל נפש" כאן?
6. "עבודת קנין" - מהי ואיך היא שייכת לכאן?

* * *